

Kokkuvõte

ALIPRO eesmärk

ALIPRO eesmärk on toetada uute liikmesriikide riiklike ja regionaalsete uurimusprogrammide ühitamist Euroopa IST uurimustega mobiilsidetehnoloogia, -rakenduste ja -teenuste vallas.

Käesolev aruanne püüab esitada ALIPRO projekti tulemusi Eestis, sisaldades ülevaadet mobiilialase infoühiskonna olukorrast Eestis ning teadus- ja arendusprogrammide detailset kirjeldust koos analüüsiga.

Mobiilisektor Eestis

Interneti läbivus Eestis on ligi 55% kogu elanikkonnast ja mobiili läbivus üle 90%. Mobiilsideturg on jagatud kolme mobiilsideoperaatori vahel - EMT, Elisa and Tele2.

Mobiilsete lisaväärtusteenuste valdkonnas on Eesti saavutanud silmapaistvaid tulemusi, olles näiteks üks esimesi riike maailmas, kus 112 hädaabikõned on seotud mobiilse positsioneerimise süsteemiga; kus toimib mobiilne parkimine ja mobiiliga bussipiletite eest tasumine, samuti aktiivne mobiilsete lisaväärtusteenuste kasutamine avaliku sektori poolt.

Eestis jagati 3 kolmanda põlvkonna mobiilsidelitsentsi "iludusvõistluse" põhimõttel, aga ükski operaator ei ole 3G teenuseid veel käivitanud. Viimastel aastatel on operaatorite tähelepanu läinud teadus- ja arendustegevuselt üle turunduse ja kõneteenuste hindadele, sõltumatute teenusepakkujate roll uute lisaväärtusteenuste arendamises ja pakkumises, eriti äri- ja avalikule sektorile, on aga kasvanud.

Seadusandlik taust

Eesti telekommunikatsioonide turg on täielikult liberaliseeritud. Informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiate (IKT) arengut koordineerib Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Sideamet on tehniliselt piiratud ressursside

(raadiosagedused ja telefoninumbrid) kasutuse korraldaja ning telekommunikatsioonituru regulaator Eestis. Olulisim seadus, mis telekommunikatsiooni valdkonda reguleerib on "Elektrooniline side seadus", mille hetkel kehtiv versioon jõustus 1. jaanuaril 2005.

Eesti teadus ja arendustegevuse strateegia

Eesti kõige üldisemad teadus- ja arendusstrateegia eesmärgid on kindlaks määratud Eesti 2002 – 2006 aasta teadus- ja arendusstrateegias "Teadmistepõhine Eesti". Selles on tuleviku Eestit kujutatud kui teadmistepõhist ühiskonda, kus inimkapitali, teadustöö ja teadmiste ning oskuste omandamise arendamine on majandusliku, tööjõu ja elukvaliteedi konkurentsivõime kasvu allikaks.

Mobiilsetele tehnoloogiatele ei ole teadus ja arendustegevuse strateegias eraldi tähelepanu pööratud, seda käsitletakse ühe osana IKT (info ja kommunikatsioonitehnoloogiast) valdkonnast.

Teadus ja arendustegevuse toetusprogrammid Eestis

Eestis teadus- ja arendustegevuse toetusprogrammid keskenduvad reeglina innovatiivsetele initsiatiividele, ükskõik millises valdkonnas ja millist tehnoloogiat nad kasutavad. Kuna mobiiliteenused on valdkond, kus leidub innovatiivseid teenuseid sageli, siis toetavad neid enamus Eesti teadus- ja arendus organisatsioone. Üldreeglina haldab teadlastele suunatud teadus- ja arendusprogramme Eesti Teadusfond (ETF) (www.etf.ee) ja ettevõtetele suunatud programme Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) (www.eas.ee).

Ülikoole ja teadlasi toetab üldjuhul Eesti Teadusfondi grandiprogramm, ettevõtete uurimusi mobiilivallas toetab Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Teadus- ja Arendusprojektide toetusprogramm.

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Teadus- ja arendustegevuse projektide toetamise programm

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse Teadus- ja arendustegevuse toetusprogramm sisaldab kolme erinevat toetusmeetet: *eeluuring*, mis on suunatud ettevõtete uute toodete, tehnoloogiate ja teenuste arendamise ettevalmistamisele. Eeluuring on samas ka ettevalmistuseks rakendusuringute ja tootearenduse projektide arendamisele. *Rakendusuringu* toetused on suunatud teadustööle ja uuringutele,

mille tulemusi saab rakendada uute või juba olemasolevate toodete, tehnoloogiate või teenuste arendamiseks. *Tootearenduse* toetused on suunatud uute toodete, tehnoloogiate või teenuste arendamiseks ja edendamiseks ning olemasolevate toodete, tehnoloogiate või teenuste täiustamiseks.

Eeluuringu raames katab EAS kuni 75% projektiga otseselt seotud kuludest. Rakendusuuringu puhul on see määr 60%. Maksimaalse üksiku toetuse summa ei ole limiteeritud. Tootearenduse projektide puhul katab EAS 35 – 40% kogukuludest, mis on projektiga otseselt seotud. Ka sellel ei ole maksimaalse toetuse summat määratletud.

ALIPRO küsimustik saadeti 25 ettevõttele, kes on kolme viimase aasta jooksul osalenud EAS-i teadus- ja arendusprojektide toetusprogrammist raha saanud. Kokkuvõttes saime tagasi 11 täidetud ankeeti. Nendest 7 olid väikese – või keskmise suurusega ettevõtted, 2 olid riiklikud teadusinstituudid ning üks suur ettevõtte ja üks erateaduskeskus.

Analüüsi tulemusena avaldusid EASi teadus- ja arendustegevuse programmi tugevused järgmistes aspektides:

- *Laihaardelisus*: Programm hõlmab kõiki valdkondi, mis tegelevad innovatiivsete lahenduste leidmisega, samuti on potentsiaalsete toetusesaajate skaala lai (suured ettevõtted, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted, erateadusinstituudid, ülikoolid ja riiklikud teadusinstituudid).

- *Info kättesaadavus*: Informatsiooni programmide kohta võib leida nii internetist kui ka paber kandjalt, lisaks infopunktid erinevates Eesti linnades. Proaktiivse informatsiooni edastamise meetodina korraldab EAS temaatilisi seminare. Projektikutsed avaldatakse ajalehtedes ning infot levitatakse meililistide kaudu. Informatsiooni on võimalik saada nii eesti, inglise kui ka vene keeles.

- *Läbipaistvus*: Programm on läbipaistev. Kriteeriumid on kirjas koduleheküljel ning kogu protseduur on arusaadav. Aruannetes on seletused nii edukatele kui ka ebaedukatele osavõtjatele ning samas on ka soovitusel, kuidas projekti edukusele kaasa aidata. Kõikide edukate projektide avaldatakse EAS-i koduleheküljel.

Enamikes kategooriates sai programm kõrgeid hindeid (välja arvatud *avatuses* teiste ELi liikmesriikide ettevõtetele, kuba tegemist on riikliku programmiga, mis on avatud vaid Eesti osavõtjatele).

Peamised soovitusel projekti parandamiseks on:

- Taotlemisprotsessi peeti küllaltki ajakulukaks,
- Enamus osalejates pidas programmi aruandlust liiga bürookraatlikuks ning raporteerimisprotseduure ülemäära keeruliseks.

Eesti Teadusfondi grandiprogramm

Eesti Teadusfond on teadustööd finantseeriv organisatsioon, mille peamiseks eesmärgiks on toetada silmapaistvamaid teadusalaseid initsiatiive kõikides baas- ja rakendusuuringute valdkondades. Toetuse jagamine toimub võistluslikul tasandil. Kõik uurimisvaldkonnad on toetuse saamiseks sobilikud. Konkurss on avatud nii Eesti kui ka välisteadlastele, kes töötavad alaliselt Eestis. Aastal 2005 oli Eesti Teadusfondi toetuste eelarve 91 miljonit krooni (umbes 5.8 miljonit Eurot), sisse anti 338 taotlust, millest 166 said toetuse. Lisaks sellele on käimas 491 projekti, mis samuti said toetust. Ühe projekti kestus võib olla kuni neli aastat.

Hindamisküsimustikud saadeti 21 institutsioonile, mis on viimase nelja aasta jooksul kõnealuselt programmilt toetust saanud. Tagasi saime 10 täidetud ankeeti, millest 9 kuulusid ülikoolidele ja riiklikele teadusinstituutidele ning üks oli väikesest või keskmise suurusega ettevõttest.

Hindamise tulemusena selgus, et see programm sai kõrgeid punkte järgmistes kategooriates:

- *Info kättesaadavus:* Kogu info konkursside kohta on internetis olemas (nii kohalikus kui ka võõrkeeles) ning lisaks on programmil oma kontaktisik. Infot levitatakse ka meililistide ja ülikoolide kaudu.

- *Administreerimine:* väga vähesed osavõtjad peavad seda programmi ülemäära bürookraatlikuks. Samuti ei leitud, et programmi raporteerimisprotseduurid oleks liiga keerukad olnud: enamike küsitluses osalenute jaoks oli sellele kulutatud aeg lühike.

Programm sai kõrgeid punkte enamikes kategooriates. Peamine valdkond, mis vastanute jaoks soovida jättis oli programmi *eelarve*: hoolimata küllaltki kõrgeist osalemise kriteeriumist (doktorikraadi olemasolu), on konkurents siiski tihe, samuti ei olnud enamike projektide puhul Eesti Teadusfondi poolt kaetud summa piisav ning projekti eesmärkide saavutamiseks tuli kombineerida erinevaid toetusi. See viitab eelarve suurendamise vajadusele.

Soovitused

On selge, et Eesti teadus- ja arendustegevuse finantseerimise süsteem toimib ning nii mobiilialased kui ka muudesse valdkondadesse kuuluvad innovatiivsed projektid saavad toetust.

Sellegipoolest on mõningad nüansid, millele rohkem tähelepanu pöörates võiks teadus- ja arendustegevuse toetusprogrammid veelgi paremaid tulemusi saavutada. Detailsem info on olemas analüüsis, kuid mõned soovitustepanekud, mis kõikidest programmidest silma paistsid, on järgmised:

1. Programmid peaksid pidevalt püüdlema **taotlus ja aruandlusprotsessi lihtsustamise poole**, et need ei ajendaks toetust vajavaid ettevõtteid halduskoormuse tõttu osalemisest loobuma.
2. Viimastel aastatel on kvaliteetsete taotluste arv toetusprogrammides kasvanud kiiremini kui programmide eelarved. Selleks, et pikemas perspektiivis teadus- ja arendustegevuse toetusprogrammide efektiivsust tagada, **tuleks astuda samme eelarvete suurendamiseks**.
3. Ehkki Eesti programme võib mitmes valdkonnas (info kättesaadavus, samuti läbipaistvus ja laiahaardelisus) uute ELi liikmesriikide seas parimate hulka liigitada, on ka valdkondi, kus ALIPRO võrdlevat analüüsi saaks kasutada teiste liikmesriikide parimate näidete tuvastamiseks ja rakendamiseks.